

Subjekt - zdroj aktivity?

Naše základní životní zkušenosti jsou spjaty s postupně se ustavujícími a krystalizujícími zkušenostmi s tím, že jsme (jakožto „my“, tj. každý jakožto „já“) schopni být aktivní, tj. něco podnikat, pokoušet se něco udělat, něčeho dosáhnout, zasáhnout do právě se naskýtajících okolností a něco v nich a na nich změnit. Tyto zkušenosti získáváme všichni už jako novorozenci resp. velmi brzo po narození, kdy se v našem primitivním „chování“ začínají od sebe odlišovat naše aktivity instinktivní od tzv. akcí „nazdařbůh“ (malé dítě ještě vleže mává kolem sebe ručkami a občas zasáhne barevnou a chrastící hračku, což je přiměje k dalším pokusům se do ní strefit, a tak k získání zkušeností se záměrnými, už vědomě zacílenými akcemi, které už začínají zvládat nahodilost příslušných výsledků (následků). Později už se všichni jako lezouni a batolata učíme různým „dovednostem“, a uvědomujeme si, že to postupně „umíme“ stále lépe, a jsme dokonce nakloněni to dospělým předvádět. A dospělí pozorují s údivem, kde se v těch dětech bere ta energie a to neumdlévající podnikání a zkoušení nových a nových aktivit, a pokud dítě na chvíli přece jen umdlí, jen si odpočine a začne znovu. A právě tento fenomén je třeba pozorně tematizovat a nejen popsat, ale zejména analyzovat a pronikat k jeho původu, k jeho zdrojům a kořenům. Odkud se bere tato aktivita – nebo, jak to chtěl upřesnit Masaryk, tato spontaneita –, kterou nelze odvozovat z podnětů jako z nějakých „příčin“, nýbrž chápat ji právě jen jako odpověď na podněty? Ovšem na podněty, které však nezůstaly něčím pouze se vyskytujícím, jen někde v blízkém okolí nahodile „lokalizovaným“, ale které se staly výzvami a jakýmsi pokyny. Kde bere subjekt tuto aktivitu, tuto schopnost být aktivní – eventuelně – po Masarykově opravě – tuto schopnost být spontánní, tj. zahájit akci, která není jen nějakým zpětným odrazem vnějšího působení, nýbrž pro kterou je okolí subjektu se jeho podmínkami a okolnostmi, ale také předmětná výbava subjektu (jeho „tělo“ jako „orgán“ subjektu, tedy jako organismus) jen příležitostí, prostředkem a pomůckou k uskutečnění něčeho, co aspoň v nějakém ohledu tu nemuselo být, kdyby onen subjekt „nereagoval“.

(Písek, 060417-2.)